

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Мося́ Ірина Анатоліївна,
м.н.с. лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Компетентнісний підхід, спрямований на досягнення продуктивних освітніх результатів, є практикоорієнтованою, визнаною у світовому просторі освітньою методологією. Сформована за результатами навчання чи самоосвіти компетентність є одиницею виміру освіченості людини, де увага акцентується на результатах навчання, на здатності особистості діяти в різних нестандартних ситуаціях, творчо застосовувати на практиці набуті знання, уміння, навички. Отже, основним безпосереднім результатом освітньої діяльності є формування компетентностей особистості, однією з яких є самоосвітня компетентність.

Наукові аспекти формування самоосвітньої компетентності досліджували такі вчені, як: Н. Бухлова, М. Кузьміна, Н. Кубракова, С. Мельник, П. Осипов, С. Осипенко, Н. Половнікова, В. Скнар та ін. Визначено, що самоосвітню компетентність слід розглядати як фактор соціальної конкурентоспроможності випускника, оскільки вона дозволяє одержати якісну освіту, опанувати професією, досягти необхідної кваліфікації, при необхідності перемінити спеціальність. Проте у педагогічній науці недостатньо розробленими лишаються положення про особливості, фактори, педагогічні умови розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів у закладах фахової передвищої освіти.

У свою чергу, актуальність проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів підтверджується реаліями педагогічної практики: аналіз освітнього процесу низки технікумів і коледжів свідчить, що поки що педагогічні працівники недостатньо уваги приділяють створенню сприятливих умов для ефективного самовиховання, саморозвитку студентів, їх продуктивної самоосвіти.

Особливості формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів пов'язані, насамперед, з факторами та умовами, які маємо враховувати в перебігу освітнього процесу. На першому етапі наукового пошуку засобами анкетного опитування педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти (Глухівського професійно-педагогічного коледжу ГНПУ імені Олександра Довженка, Ржищівського будівельного технікуму, Катюжанського вищого професійного училища, Первомайського політехнічного коледжу Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова) було визначено домінантні психолого-педагогічні фактори розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів, зокрема: мотивація самоосвітньої діяльності студента; організація науково-дослідної роботи студентів; зміст самостійної роботи студентів; характер аудиторних занять; методи і прийоми навчання; позааудиторна інтелектуальна діяльність студентів; пізнавальні здібності студентів; навчально-методична література; контроль навчальних досягнень студентів; виховна робота зі студентами; професійна компетентність педагогічних працівників; система засобів навчання; зміст освіти (освітні програми, навчальні плани, робочі навчальні програми дисциплін); цілі, норми, мотиви спільної діяльності студентської групи; інформаційно-освітні ресурси, ІТ-технології; виховна діяльність куратора студентської групи; методична робота в технікумі, коледжі; зміст практичної підготовки студентів (навчальні і виробничі практики, лабораторно-практичні заняття); освітньо-виховне середовище технікуму, коледжу; досвід самоосвітньої діяльності студента; вольові, рефлексивні якості студентів; інтерактивні технології навчання; педагогічні вимоги; форми організації навчання; ділові, творчі якості студентів: самостійність, допитливість, пунктуальність, ретельність та ін.

Визначені педагогічними працівниками особливості розвитку самоосвітньої компетентності студентів фактично відображають усі структурні компоненти педагогічного процесу (цілі, зміст, методи, форми, засоби навчання, діяльність викладача (майстра, інструктора), діяльність студента,

контроль освітніх результатів та ін.), що певним чином підтверджує достовірність отриманих результатів. За способом впливу їх умовно можна поділити на п'ять груп. Перша група факторів (змістово-організаційні) стосуються, насамперед, змісту освіти та організації педагогічних впливів щодо його засвоєння, поглиблення студентами в самоосвітній діяльності; друга група факторів (інструментально-технологічні) спрямований на розвиток практично-діяльнісного компонента досліджуваної властивості особистості; третя група факторів (соціально-педагогічні) враховує, насамперед, впливи соціального оточення, виховних заходів, професіоналізму педагогічних працівників щодо цілеспрямованого розвитку самоосвітньої компетентності студентів; четверта група факторів (спонукально-мотиваційні) пов'язана зі стимулюванням студентів до активної самоосвітньої діяльності і спрямована на розвиток мотиваційно-ціннісного її компонента; п'ята група (особистісно-психологічні фактори) об'єднує чинники, що стосуються формування та розвитку комплексу особистісних якостей та враховують наявний досвід самоосвітньої діяльності особистості.

На основі індуктивного методу встановлення причинно-наслідкових зв'язків було сформульовано організаційно-педагогічні умови, які відображають особливості формування досліджуваної властивості студентів та надають вказаним факторам якості дієвості, зокрема:

1. Відповідність змісту робочих навчальних програм дисциплін вимогам стандартів фахової передвищої освіти.
2. Спрямованість змісту освіти на розвиток самостійності студентів.
3. Неперервність та послідовність практичної підготовки у набутті студентами здатностей самостійного виконання практичних завдань.
4. Впровадження в освітній процес індивідуальних навчально-дослідних завдань.
5. Наявність методичних рекомендацій щодо розвитку самоосвітньої діяльності студентів.

6. Створення в закладі фахової передвищої освіти інформаційно-освітнього середовища як відкритої педагогічної системи.

7. Професійна підготовка молодших спеціалістів за моделями технології змішаного навчання (Blended Learning).

8. Комплексне використання засобів навчання в самостійному оволодінні студентами актуальною науково-технічною, екологічною, соціальною та ін. інформацією.

9. Поєднання в посібниках, підручниках репродуктивного і проблемного викладу навчального матеріалу.

10. Застосування інтерактивних технологій навчання при оволодінні студентами дисциплінами освітньої програми.

11. Домінування в системі форм навчання занять проблемно-пошукового характеру.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з обґрунтуванням та розробленням методичної системи цілеспрямованого формування самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Мося І. А. Технологія навчального проектування: теоретико-методичний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2013. Вип. 4(30). С. 252-262.

2. Колісник Н. В. Професійна компетентність менеджера як психолого-педагогічна проблема. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2015. Вип. 220. С. 67–74.

3. Пащенко Т.М. Засоби активізації пізнавальної діяльності в процесі самостійної роботи студентів. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. Вип. 39. 2004. С. 195-200.

4. Лузан П.Г., Печковська І.М. Суть та дефініція поняття «Педагогічна технологія». Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2015. Вип. 220. С. 100-108.

Мося' І. А. Особливості формування самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти

У тезах визначено основні фактори, що детермінують залучення студентів до самоосвітньої діяльності та обґрунтовано провідні педагогічні умови, які впливають на ефективність формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів.

Ключові слова: фактори, педагогічні умови, методи, самоосвітня компетентність, молодший спеціаліст.

Мося' І. А. Особенности формирования самообразовательной компетентности студентов учреждений профессионального передвысшего образования

В тезисах определены основные факторы, детерминирующие привлечение студентов к самообразовательной деятельности и обоснованы ведущие педагогические условия, влияющие на эффективность формирования самообразовательной компетентности будущих младших специалистов.

Ключевые слова: факторы, педагогические условия, методы, самообразовательная компетентность, младший специалист.

Mosya I. A. Features of the formation of self-educational competence of students of institutions of vocational higher education

The theses identify the main factors determining the involvement of students in self-education activities and substantiate the leading pedagogical conditions affecting the effectiveness of the formation of self-educational competence of future junior specialists.

Keywords: factors, pedagogical conditions, methods, self-educational competence, junior specialist.

Мося' І. А. Особливості формування самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти / Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 18-28 березня 2019 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ : ІПТО НАПН України, 2019. – с. 92-95.